

Asia: VN/26268/2022

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi vesihuoltolain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Huomiot pykälästä (luonnos laiksi vesihuoltolain muuttamisesta) ja säännöskohtaisista perusteluista (luku 7)

10 § Kiinteistön liittäminen vesihuoltolaitoksen verkostoon

MTK huomauttaa, että esityksessä ei oteta suoraan kantaa nykyisen VHL:n perusteella myönnettyihin vapautumispäätöksiin taikka poikkeuksiin. Jäävätkö nämä voimaan vai tulevatko kaikki poikkeukset ja vapautumispäätökset uudelleen tarkasteltavaksi, jos kiinteistö jää vesihuoltolaitoksen toiminta-alueen sisälle?

Liittämisvelvollisuuden poikkeuksien muuttamiseen liittyen MTK esittää, että lakiin jätetään siirtymäsäännös koskien niitä kiinteistöjä, joilla on ollut poikkeus liityntävelvollisuudesta, koska ”kiinteistön vesihuoltolaitteisto on rakennettu ennen vesihuoltolaitoksen toiminta-alueen hyväksymistä”. Esityksen mukaista uutta liityntävelvollisuutta ei sovellettaisi sellaisiin olemassa oleviin kiinteistöihin, joissa on sovellettu edellä olevaa poikkeusta. Ehdotuksen mukaista liityntävelvollisuutta alettaisiin soveltamaan uusiin kiinteistöihin tai tyhjillään olleisiin kiinteistöihin, joihin muutetaan uudestaan.

Lisäksi MTK ehdottaa, että nykyisen VHL:n perusteella myönnetyt vapautumispäätökset jäävät voimaan.

Nämä siirtymäsäännökset vähentäisivät nyt tapahtuvien muutosten poukkoilevuutta ja tekisi muutoksien toteuttamisesta helpommin hyväksyttävämpää taajama-alueiden ulkopuolella. Olisi myös kohtuullisempaa, että ne kiinteistönomistajat, jotka ovat vanhan lain perusteella investoineet vesihuoltolaitteistoonsa, eivät joutuisi hakemaan epävarmaa vapautumislupaa tai maksamaan

lisäkustannuksia vapautumisluvan hakemiseksi. Taloudellinen ennakoitavuus vesihuoltolaitoksille toteutuisi myös, sillä poikkeuksen soveltamisella olisi selvä raja ja olisi helpompaa arvioida, mille kiinteistöille liityntävelvollisuus tulisi.

11 § Liittymisvelvollisuudesta vapautuminen

MTK kannattaa sitä, että ehdotuksen mukaisesti vapautumisperusteita kevennetään lainsäädäntötasolla ”merkittävä taloudellinen” ja että perusteluissa on laajennettu erityisen syyn sisältöä. Kuitenkin jos 10 § mukaisista poikkeuksista liittymisvelvollisuuteen osin luovutaan, vaatii MTK sitä, että vapauttamista koskevassa säätelyssä huomioidaan entistä enemmän kohtuullisuus sekä kiinteistön omistajan erityinen syy. Vapauttamisperusteita on tulkittu oikeudessa monesti hyvin tiukastikin ja erityistä syytä enemmän painoarvoa on annettu vesihuoltojärjestelmän taloudellisille edellytyksille. Tämä on johtanut kohtuuttomiin tilanteisiin yksittäisten kiinteistönomistajien kannalta, jossa heidät on pakotettu liittymään verkkoon, koska vesihuoltolaitoksen taloustilanne on ollut huono. Ei ole oikeudenmukaista pakottaa ns. ulkopuolisia ja sivullisia kiinteistönomistajia kustantamaan vesihuoltolaitoksen huonoa taloudellista toimintaa. Tämän takia MTK pitää tärkeänä, että nyt esitetyt liittymisvelvollisuuden vapauttamisperusteet tulevat oikeasti näkymään soveltamiskäytännössä ja että vapautumispäätöksiä tehdään aikaisempaa enemmän.

MTK kuitenkin esittää, että erityisen syyn tarkoitusta laajennetaan perusteluissa. Käytännössä liittymisestä vapautumista ei olla oikeuskäytännössä koskaan hyväksytty pelkästään liittymiskustannusten suuruuden takia. Kuitenkin yllättäen tuleva, useiden tuhansien eurojen lasku on monille suomalaisille hyvinkin iso summa, ja heikot tulevaisuuden talousnäkymät ennakoivat monien kuluttajien maksukyvyyn jatkuvan huonona. Toisaalta taajama-alueiden ulkopuolisella, erityisesti harvaan asutulla maaseudulla on myös sellaisia asuttuja kiinteistöjä, joilla ei ole juurikaan jälleenmyyntiarvoa ja nykyiset asukkaat saattavat olla kiinteistön viimeiset asukkaat. Näille kiinteistönomistajille ei ole kohtuullista asettaa vaatimusta verkkoon liittymisestä, koska kiinteistö ei tule enää olemaan käytössä kovinkaan pitkään ja kustannukset tulisivat olemaan suhteessa hyvin korkeat. MTK ehdottaa, että erityisen syyn merkitys ottaisi myös korostetusti huomioon kiinteistön omistajan ominaisuuksia, kuten ikää tai tosiasiallista taloudellista tilannetta. Tällä hetkellä erityinen syy on katsottu pääasiassa liittyvän kiinteistön ominaisuuksiin ja oikeuskäytännössä ei ole annettu merkittävää painoarvoa kiinteistön omistajan tilanteelle. Tosiasiassa kuitenkin juuri monet kiinteistön omistajan ominaisuuksista ovat oleellisia, kun määritellään, onko liittymisvelvollisuus kohtuuton vai ei.

Uudistuksessa on otettava huomioon kansalaisten todellinen maksukyky ja yleinen heikko taloustilanne. Muutoksilla ei voida lisätä kansalaisten kustannuksia kohtuuttomasti. MTK:n näkemyksen mukaan nykyisen vesihuoltolain aikana laki on toiminut edeltäjänsä paremmin. Hankalia liittämiskysymyksiä on tullut MTK:hon vain vähän ja siksi emme näe perusteita muuttaa merkittävästi nykyistä lainsäädäntöä.

MTK esittää, että esityksessä otetaan selvemmin kantaa siihen, mikä on liityntävelvollisuus ja toimijan vastuu sellaisissa asumiskiinteistöissä, joissa on samalla kiinteistöllä toimivan elinkeinon tai teollisuuden, esim. maatalouden takia huolehdittu itsenäisesti vesihuollosta lakien vaatimalla tasolla. Käytännössä vastuukysymykset ovat osoittautuneet epäselviksi kriisitilanteissa tiloilla, jotka toimivat vesihuoltolaitoksen palvelujen puitteissa.

Voimantulosta ja siirtymäsäännöstä

MTK esittää, että ehdotettu kahden vuoden siirtymäaika taajama-alueen ulkopuolella toiminta-alueen tarkistamisen jälkeen olisi pidempi. Kaksi vuotta on lyhyt aika näin isolle muutokselle ja olisi kiinteistönomistajille kohtuullisempaa, jos siirtymäaika olisi pidempi.

Huomiot muista hallituksen esityksen kohdista

MTK kannattaa lakihankkeen tavoitteita edistää vesihuollon taloudellista kestävyyttä sekä Suomen vesivarantojen pitämistä kansallisessa hallinnassa.

Luonnos vesihuoltolain muuttamisesta sisältää monia isoja muutoksia maaseudulla asuville kiinteistönomistajille, erityisesti koskien liittymisvelvollisuutta ja maksujen määräytymistä. MTK:n näkökannalta soveltamista selkeyttävät uudistukset ovat tervetulleita, mutta MTK haluaa peräänkuuluttaa oikeasuhtaisia, kustannustehokkaita ja arkielämään suhteutettuja ratkaisuja.

Tämän lakihankkeen on katsottu nostavan vesihuollon maksuja, mutta perusteluissa ei ole arvioitu, kuinka moneen kiinteistöön nyt ehdotettu muutos liityntävelvollisuudessa tulee vaikuttamaan ja millaiset taloudelliset kustannukset siitä koituu yksittäiselle vettä käyttävälle kiinteistölle. Todennäköisesti taloudelliset vaikutukset ovat suuremmat taajaman ulkopuolisille kiinteistöille kuin taajaman kiinteistöille. Tämän lisäksi vaikutuksissa lienee alueellisia ja paikallisia eroja. MTK esittää, että selvitetään tarkemmin liityntävelvollisuuden muutoksen taloudelliset vaikutukset kiinteistönomistajalle erikseen taajamissa ja niiden ulkopuolella. Tämä on tärkeää myös sen arvioimiseksi, mitä taloudellista tukea kiinteistönomistajat tarvitsevat muutoksen seurauksena ja missä tilanteissa tuen tarve on suurin. On oleellista arvioida myös muutoksen maaseutuvaikutukset laajasti, koska uudistuksella on merkittäviä ja laajoja vaikutuksia.

MTK arvioi uudistustarpeita hallitusohjelman näkökulmasta. Esitettyjä muutoksia on syytä arvioida esimerkiksi siitä näkökulmasta, että toteutuuko nyt esitettyssä hallituksen tavoitteet omaisuuden suojan tehostamisesta kiinteistönomistajien näkökulmasta.

Muut huomiot

-

Hunnakko Jenni
Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry